

بسم الله الرحمن الرحيم

تاریخ : 1386/11/13

عبد الله بن جعفر از صحابه ابي است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

دوازدهمین نفر از صحابه، عبدالله بن جعفر متوفاي 80 هجري است که حافظ علوي از عبیده سلماني نقل مي کند که:

أن عبدالله بن جعفر كان يؤذن بحي علي خير العمل إلي أن فارق الدنيا.

عبدالله بن جعفر تا آخرین لحظات عمر خود، حي علي خير العمل را در اذان مي گفت.

الأذان بحي علي خير العمل، حافظ علوي، ص 54 - الإعتصام بحبل الله المتين، ج 1، ص 294.

محمد بن حنفيه از صحابه ابي است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

سيزدهمین نفری که مقید بود از صحابه به گفتن حي علي خير العمل در اذان، محمد بن حنفيه فرزند اميرالمؤمنين عليه السلام بود.

جاء رجل إلي محمد بن الحنفية فقال له بلغنا أن الأذان هو رؤياً رأها رجل من الأنصار، فقضها علي رسول الله و أمر بلالا فأذن بتلك الرؤيا، فقال له محمد بن الحنفية إنما يقول بهذا الجاهل من النار، إن أمر الأذان أعظم من ذلك إنه لما أسري برسول الله سمع ملكا يقول الله أكبر الله أكبر، فقال عزوجل أنا كذلك أنا الأكبر لاشع أكبر مني إلي أن قال حي علي خير العمل. فقال الله هي أزكي الأعمال عندي و أحبها إلي.

شخصی نزد محمد بن حنفیه آمد و گفت: به ما خبر رسیده است که اذان خوابی بوده است که یکی از انصار آن را دیده و بعد برای رسول خدا تعریف نموده، آن حضرت نیز بلال را امر نموده تا طبق همان خواب اذان بگوید. محمد بن حنفیه در پاسخ گفت این حرف را کسی می زند که از آتش دوزخ بی خبر باشد، اذان امری بسیار بزرگ تر و با اهمیت تر از آن است که می گویند. رسول در آن شبی که به معراج سیر دادند از ملکی شنید که این گونه می گفت: (الله أكبر، الله أكبر» خداوند عزوجل فرمود: من این چنین هستم. من از هر چیز برتر هستم و کسی برتر و بالاتر از من نیست. ملك گفت: (حي علي خير العمل». خداوند فرمود: این عمل (نماز) نزد من از شایسته ترین و بهترین اعمال است.

الأذان بحی علی خیر العمل، حافظ علوی، ص 57 - الإعتصام بحبل الله المتین، ج 1، ص 285.

باز هم از عبیده سلمانی از محمد بن الحنفیه نقل می کند:

عن محمد بن الحنفیه أنه كان يؤذن إلي أن فارق الدنيا فيقول حي علي خير العمل.

محمد بن حنفیه تا آخرین لحظات عمر خود، حی علی خیر العمل را در اذان می گفت.

الأذان بحی علی خیر العمل، حافظ علوی به تحقیق عزان، ص 109.

انس بن مالک از صحابه ای است، که در اذان «حي علي خير العمل» می گفت :

چهاردهمین نفری که مقید بود به حی علی خیر العمل گفتن در اذان، انس بن مالک متوفای 91 هجری، خادم رسول

خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود.

عن ثابت عن أنس قال رسول الله بينما أنا نائم إذ أتاني جبرئيل، فهمزني برجله فأستيقظت، فجلست فلم أر شيئاً، ثم أتاني الثانية فهمزني فاستيقظت، فأخذت بعضدي، فجعلني في شئ كوكر الطير، فما طرقت بصري طرفاً، رجعت إلي الأرض، فأتي به مكاناً، فقال أتدري أين أنت، قلت لا يا جبرئيل، قال هذا بيت المقدس، ثم قام جبرئيل فجعل سبابته اليميني في أذنه اليميني و أذن مثني مثني، يقول في أحدها حي علي خير العمل، إذا قضي أذانه أقام الصلاة مثني مثني، فقال في آخرها: قد قامت الصلاة و فبرق نور من السماء و...

من خوابیده بودم که جبرئیل آمد با پایش مرا تکان داد و بیدار شدم و چیزی ندیدم، دوباره آمد با پایش مرا تکان داد و بیدار شدم و از دست من گرفت و مرا در چیزی شبیه لانه پرنده قرار داد و مرا برد بالا و پس از مدتی آورد زمین، جبرئیل گفت می دانی کجا هستی؟ گفتم: نه، گفت: اینجا بیت المقدس است. سپس جبرئیل انگشت سبابه راستش را روی گوش راستش گذاشت و اذان گفت: دوتا دوتا، و در یکی از آنها گفت حي علي خير العمل، سپس دوتا دوتا اقامه گفت و نوری از آسمان پدیدار شد و... [که داستان خیلی مفصل است.]

الأذان بحی علی خیر العمل محمد سالم عزان، ص 27 - بحار الأنوار، ج 18، ص 317 - سعد السعود سید بن طاووس، ص 100.

البته ما معتقدیم که نبی مکرم صلی الله علیه و آله و سلم اذانی را که از اول بعثت می خواندند، به همین شکلی بود که از طریق ائمه علیهم السلام به ما رسیده و با حی علی خیر العمل بوده و این نقل هم از باب این است که حضرت جبرئیل هم در شب معراج این چنین اذان گفت؛ و با توجه به برخی روایات، تشریح اذان قبل از اینها بوده، حتی تشریح اذان و نماز، قبل از رسیدن نبی مکرم صلی الله علیه و آله و سلم به مقام نبوت است که قبلاً مفصل خواندیم.

بعدا بحث خواهيم کرد که چرا حي علي خير العمل حذف شد و ساير فقرات اذان مثل حي علي الصلاة و حي علي الفلاح حذف نشد؟

ابو امامه از صحابه اي است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

شانزدهمين فرد هم ابي امامه است که در کلام ابن حزم در محلي، جلد 3، صفحه 160 آمده:

وقد ضَحَّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَأَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ أَنَّهُمْ كَانُوا يَقُولُونَ فِي أَدَانِهِمْ حَيَّ عَلِيَّ خَيْرَ الْعَمَلِ

سند صحيح داريم که ابن عمر و ابي امامه بن سهل بن حنيف، در اذان خود حي علي خير العمل مي گفتند.

المحلي، ج 3، ص 160، اسم المؤلف: علي بن أحمد بن سعيد بن حزم الظاهري أبو محمد، الوفاة: 456، دار النشر: دار

الأفاق الجديدة - بيروت، تحقيق: لجنة إحياء التراث العربي

امام باقر(ع) در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

هفدهمين فرد از افراد، آقا امام باقر عليه السلام است که اهل سنت او را جزء اتباع تابعين به حساب مي آورند، و

سند را به خالد بن اسماعيل محزومي عن جعفر بن محمد ختم مي کند:

كان أبي إذا أذن للصلاة، قال: حي علي الفلاح حي علي الفلاح، حي علي خير العمل حي علي خير العمل، ثم يقول: يا بني! هذا النداء الأول.

امام صادق عليه السلام مي فرمايد: وقتي پدرم امام باقر عليه السلام براي نماز اذان مي گفت، مي گفت: حي علي

الفلاح حي علي الفلاح، حي علي خير العمل حي علي خير العمل و سپس مي گفت: اين نداي اول است براي نماز.

الإعتصام بحبل الله المتين، ج 1، ص 306.

حافظ علوي از دو طريق نقل مي کند از جابر بن يزيد جعفي که:

أن أبي جعفر عليه السلام قال أذاني و أذان آبائي، النبي و علي و الحسن و الحسين و علي بن الحسين حي علي خير العمل حي علي خير العمل.

امام باقر عليه السلام فرمودند: اذان من و اذان پدرم و اذان جدم رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم و اميرالمؤمنين عليه السلام و امام حسن عليه السلام و امام حسين عليه السلام و امام سجاد عليه السلام، بر حي علي خير العمل بوده است.

الأذان بحي علي خير العمل، حافظ علوي، ص 54، ح 74 - الإعتصام بحبل الله المتين، ج 1، ص 294.

البته روايتي که از امام سجاد عليه السلام نقل شد 40 روايت از 40 طريق مستقل بود که نقل مي کنند که اذان امام سجاد عليه السلام بر حي علي خير العمل بوده و در بعضي از قسمت ها مي شود ادعای تواتر کرد و تواتر هم نشود، مستفيض در حد اعلاء هست.

زيد بن علي بن الحسين از کسانی است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

هجدهمین نفر که ملتزم به حي علي خير العمل در اذان بوده، زيد بن علي بن الحسين عليه السلام است که در سال 121 هجري شهيد شد. راوي مي گوید:

كان زيد بن علي يأمر المؤذن أن يقول في الأذان: حي علي خير العمل.

زيد بن علي مؤذن را امر مي نمود تا در اذان (حي علي خير العمل) مي گفت.

همچنين يزيد بن معاوية بن اسحاق مي گوید:

وقد أَمَّنَا أَهْلُ الشَّامِ فَأَمَرَ زَيْدُ بْنُ عَلِيٍّ مَعَاوِيَةَ بْنَ إِسْحَاقَ فَقَالَ أَذِّنْ بِحَيِّ عَلِيِّ خَيْرِ الْعَمَلِ.

ما در جائي بوديم به نام جبانه، و در آنجا از اهل شام در امان بوديم، زيد معاويه بن اسحاق را دستور دارد كه اذان بگويد با حي علي خير العمل.

مسند امام زيد، ص 83- الأذان بحی علی خیر العمل، حافظ علوی، ص 37، ح 172

از این روایت استفاده می شود که اهل شام، مانع گفتن اذان به حی علی خیر العمل بودند.

یحیی بن زید بن علی از کسانی است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

نوزدهمین نفر یحیی بن زید بن علی، متوفای 125 هجری است. البته بعد از شهادت زید، فرزندان زید، خصوصاً یحیی، به صورت مخفیانه زندگی می کردند؛ حتی می گویند که یحیی در یکی از شهرهای عراق، با بردن آب چاه با شتر برای مردم، زندگی خود را تأمین می کرد.

الآن نام راوی در ذهنم نیست که می گوید من با یحیی بن زید کاملاً آشنا و رفیق بودم و با هم درد دل می کردیم و آخرین لحظات عمر او بود و وصیت کرد به من که کارهای او را انجام دهم؛ دیدم در این حین، زار زار گریه می کند، پرسیدم چرا گریه می کنی؟

گفت گریه ام برای مظلومیت اهل بیت علیهم السلام است؛ فرزندانم به سن 15، 18 و 20 سالگی رسیده اند، ولی هیچ کدامشان نمی دانند که فرزندان حضرت فاطمه زهراء سلام الله علیها هستند و من جرأت نکردم به اینها بگویم که شما سید و اولاد حضرت فاطمه زهراء سلام الله علیها هستید.

عن حسان قال: أذنت لي يحيى بن زيد بخراسان فأمرني أن أقول: حي علي خير العمل.

حسان می گوید: برای یحیی بن زید در خراسان اذان گفتم او مرا امر کرد تا در اذان خود (حي علي خير العمل) بگویم. الأذان بحی علی خیر العمل، حافظ علوی، ص 76 - أمالی احمد بن عیسی، ج 1، ص 97 - الإعتصام بحبل الله المتین، ج 1، ص 281.

محمد بن زید بن علی از کسانی است، که در اذان (حي علي خير العمل) می گفت :

یکی دیگر از کسانی که مقید بود به حی علی خیر العمل در اذان، محمد بن زید بن علی برادر یحیی بن زید بود.

احمد بن مفضل قال: سألت محمد بن زيد بن علي عن الأذان، فقال مرتين مرتين الله، اكبر الله اكبر، ثم ذكر فيه حي علي خير العمل.

احمد بن مفضل گفت: از محمد بن زید بن علی از چگونگی اذان سؤال کردم گفت: دوتا دوتا الله اکبر را گفت و در اذان خود (حي علي خير العمل) گفت.

الأذان بحی علی خیر العمل، حافظ علوی، ص 88.

محمد بن عمر بن علي بن ابي طالب(ع) از کسانی است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

يکي ديگر از کسانی که مقيد به حي علي خير العمل در اذان، محمد بن عمر بن علي بن ابي طالب است، که پدرش در کربلا در رکاب آقا امام حسين عليه السلام شهيد شد.

ابراهيم بن عبدالله بن حسن از کسانی است، که در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

بيست و دومين نفر، ابراهيم بن عبد الله بن حسن است.

كان ابراهيم بن عبد الله بن حسن يأمر أصحابه إذا كانوا في البادية يزيدون في الأذان: حي علي خير العمل.

وقتي در بيابان بودند به اصحاب خود دستور دادند که حي علي خير العمل بگویند و در شهر جرأت اين کار را نداشتند.

الأذان بحي علي خير العمل، حافظ علوي، ص 84.

امام صادق(ع) در اذان «حي علي خير العمل» مي گفت :

بيست و سومين نفر، آقا امام صادق عليه السلام است که در منابع متعدد آمده، که آقا امام صادق عليه السلام هم در عمل و هم در روايت، در اذان خود حي علي خير العمل مي فرمودند.

الإعتصام بحبل الله المتين، ج 1، ص 293 - الأذان بحي علي خير العمل، حافظ علوي، ص 85.

حسین بن علی، شهید فخ از کسانی است، که در اذان «حي علي خير العمل» می گفت :

بیست و چهارمین نفر، حسین بن علی، شهید فخ است که علیه دودمان اموی قیام کرد و در سال 169 هجری در بیرون کوفه او و یارانش را شهید کردند و سرهایشان را بر نیزه گذاشتند و همسران و اهل بیتشان را هم به اسیری بردند.

الأذان بحی علی خیر العمل، حافظ علوی، ص 89 و با تحقیق محمد سالم عزان، ص 148، ح 188